

VYTAUTO
DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS
M C M X X I I

PASAULIO LIETUVIŲ
UNIVERSITETAS

NEFORMALIOJO ŠVIETIMO PROGRAMA „MANO ŠEIMOS PASAKOJIMAI LIETUVOJE IR PASAULYJE“

ANOTACIJA. Siekiama moksleiviams sudaryti sąlygas pažinti lietuviškumą ir savo tapatybę, nagrinėjant savo šeimos istoriją ir atradimais dalinantis su aplinkiniais. Programos trukmė – vieneri mokslo metai. Programos vykdytojams pateikiama metodinė priemonė su ugdymo rekomendacijomis ir dalomąja medžiaga.

1. **Aktualumas.** Šiandienos lietuviškumo apibrėžtis ir gebėjimas ją formuoti yra sudėtingesni nei kada nors anksčiau. Tai lemia istoriškai paveldėtos traumos, karo metų ir pastarosios nepriklausomybės emigracijos banga, naujieji globaliojo pasaulio iššūkiai. Naujųjų tapatybės iššūkių akivaizdoje istorijos ir literatūros mokytojai paliekami vieni spręsti sudėtingas mokiniams kylančias savasties dilemas. Net būdami Lietuvoje nelabai gebame reflektuoti savo lietuviškumą, jį suprantama kaip savaiminę, natūraliai susiformavusią duotybę. Tuo tarpu nuo XIX a. antrosios pusės lietuviai - viena labiausiai migruojančių tautų pasaulyje. Socialiniai tyrimai ir pagalba vaikams ir jaunimui specialistų patirtis rodo, kad vaikai vis dažniau susiduria su emigracijos sukeltomis neigiamomis pasekmėmis, o paauglystės sulaukęs jaunimas dažnai svarsto apie emigraciją ir jei lietuviška tapatybė silpna dar būnant Lietuvoje, ateityje emigravęs žmogus patenka į savivokos „smegduobę“ – yra pasmerktas nesuprasti nei savęs, nei savo aplinkos. Todėl ugdant lietuviškąją tapatybę, dera atsigręžti į Vakarų pasaulio, kurio integrali dalis yra ir Lietuva, patirtį ir imtis ugdyti moksleivių savivoką gilinantis į šeimos istoriją.
2. **Tikslas.** Programa siekiama padėti mokiniams padėti pažinti savo istoriškai nulemtą tapatybę per šeimos istorijos pažinimą.
3. **Uždaviniai:**
  - 3.1. Skatinti mokinius tapti savo šaknų tyrėju, ugdyti norą domėtis savo šeimos istorija, genealogija;
  - 3.2. Ugdyti mokinių gebėjimą reflektuoti lietuviškumą pasitelkiant savo šeimos istoriją;
  - 3.3. Lavinti mokinių įgūdžius kurti pasakojimus apie savo šeimos istoriją.
4. **Kurso apimtis.** Kurso apimtis - 34 pamokos per vienerius mokslo metus. Viena pamoka per savaitę.
5. **Mokymosi aplinka.** Ugdymosi aplinka turėtų būti psichologiškai saugi, skatinanti dalytis sumanymais, patirtimis, šeimos istorijomis. Kursas gali būti įgyvendinamas klasėje, mokyklos skaitykloje ar kitoje mokiniams ir mokytojams patogioje erdvėje. Svarbu, kad esant poreikiui mokiniai galėtų naudotis reikiama informacijos paieškos priemonėmis, o mokytojai turėtų galimybę demonstruoti informaciją, esančią elektroninėse laikmenose. Įgyvendinant kursą skatinama partnerystė su mokyklos psichologu, socialiniu pedagogu, socialiniais partneriais (mokslo ir studijų institucijomis, muziejais, bibliotekomis ir kt.)
6. **Integracijos galimybės.** Kursą su istorijos pamokomis sieja pastangos analizuoti istorines lietuviškumo ištakas, savasties supratimui būtinas bendriausias supratimas apie Lietuvos ir pasaulio istorinę raidą. Su lietuvių kalbos ir literatūros pamokomis kursą sieja siekis skaityti ir aiškinti, rašyti ir pasakoti skirtingos formos ir žanro tekstus.
7. **Laukiami mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės**

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
	<p>Gebės sieti asmenines istorijas su bendruomenės / šalies istorija.</p> <p>Gebės įvertinti individualių veikėjų / herojų vietą šalies / bendruomenės istorijoje.</p>	<p>Supras asmeninių žmonių istorijų sąsajas su šalies ar bendruomenės mastu vykstančiais įvykiais.</p>	<p>Mano paslaptis Prieš pradėdant tirti šeimos istoriją, žaidžiame žaidimą – „Tai mano paslaptis“. Moksleiviai turi išpėti svečio „paslaptį“. Svečias gali būti vieno iš moksleivių senelis, kitas giminaitis, kaimynas, ar mokytojo pakviestas žmogus, turintis ypatingą istoriją, kuri būtų ne tik asmeninė, bet susijusi su Lietuva, vietine bendruomene, istoriniu ar kultūriniu įvykiu vykusiu Lietuvoje ar kitoje šalyje. Žaidimui pasibaigus moksleiviai parengia išsiaiškintos „paslapties“ formą, apibendrinančią rezultatus. Žaidimas pratęsiamas šeimoje, aiškinantis šeimos „paslaptį“.</p>
	<p>Gebės parengti anketą, atskleidžiančią šeimos narių prisiminimus apie vaikystę.</p> <p>Gebės lyginti savo vaikystės patirtis su vyresniųjų savo šeimos narių vaikystės patirtimis.</p>	<p>Žinos reikšmingiausių pasirinktų šeimos narių vaikystės įvykius, pomėgius, aplinkos bruožus.</p>	<p>Kaip gyveno mano šeimos nariai, kai jiems buvo tiek pat metų kaip ir man? Naudodamiesi mokytojo pagalba mokiniai ruošia įvairios informacijos apie asmenį galintį suteikti klausimyną. Iš pradžių mokiniai pildo anketą apie save. Vėliau renkasi vyresnius savo šeimos narius ir aiškinasi, kaip jie būtų atsakę į pateiktus klausimus, kai buvo moksleivio amžiaus. Po interviu mokiniai užpildo trūkstamas anketos dalis. Lygindami savo ir kitų šeimos narių atsakymus, mokiniai išskiria svarbiausius bruožus, kurie skiria jų giminaičių (prosenelių, senelių, tėvų, dėdžių ir tetų, etc.) ir jų pačių vaikystes.</p>
	<p>Gebės tinkamai pasiruošti interviu: pasirinkti tinkamą įrangą, pasiruošti klausimus, suderinti susitikimą.</p> <p>Gebės apibendrinti ir pristatyti šeimos narių pateiktą informaciją.</p>	<p>Detaliai žinos pasirinktų šeimos narių papasakotas istorijas.</p> <p>Supras savo šeimos / giminės istorijos aplinkybes.</p>	<p>Šeimos narių interviu Mokytojas supažindina mokinius su nesudėtingo interviu rengimo tvarka. Mokiniai atlieką paruošiamąjį darbą: sudaro klausimynus, tariasi su šeimos nariais dėl interviu, pasirenką tinkamą įrangą įrašymui. Prieš atlikdami interviu, mokiniai grupelėmis svarsto, apie kokius dalykus asmuo gali nenorėti kalbėti, kas jį galėtų skaudinti ar būti nemalonu. Mokiniai turėtų apklausti po vieną šeimos narį ar giminaitį iš savo tėvų ir senelių kartų. Paėmę interviu, mokiniai tęsia užduotis, kuriose naudosis gauta informacija.</p>

	<p>Gebės tyrinėti nuotraukų atsiradimo aplinkybes.</p> <p>Gebės pasakoti istorijas, susijusias su nuotraukose įamžintais asmenimis ir jų asmeninėmis istorijomis.</p>	<p>Žinos, kaip kuriamos nuotraukos ir kokią informaciją jos gali teikti tyrėjui.</p> <p>Žinos vieną ar kelias dominančias istorijas, susijusias su senomis šeimos / giminės nuotraukomis.</p>	<p>Mano šeimos ir giminės nuotraukos</p> <p>Moksleiviai susipažįsta su senomis, istorinėmis nuotraukomis ir jų gamybos technologija, bando atpažinti žinomus istorijos veikėjus, vietas bei atsakyti į užduotus klausimus apie nuotraukas.</p> <p>Susipažinę su nuotraukomis, mokiniai ieško savo šeimos nuotraukų, bando atpažinti savo šeimos ar giminės narius, domisi jų istorijomis. Pasirinktą savo šeimos nuotrauką ir su ja susijusią istoriją pristato savo klasei.</p>
	<p>Gebės bendriausiais bruožais analizuoti pasirinktą šeimos istorijos dokumentą.</p> <p>Gebės pristatyti savo atradimus klausytojams.</p>	<p>Žinos dokumentų tipus, kelis būdingiausius jų bruožus.</p> <p>Žinos, kurie dokumentai, liudijantys šeimos istoriją, saugomi namuose.</p>	<p>Šeimos ir giminės dokumentai</p> <p>Moksleiviai susipažįsta su istorinių dokumentų pavyzdžiais, bando atpažinti ir nustatyti dokumento tipą ir analizuoti dokumento turinį.</p> <p>Remdamiesi nagrinėtais pavyzdžiais, moksleiviai atranda savo šeimos ar giminės dokumentus, įdomiausius aptaria su šeimos ar giminės nariais. Savo atradimus pristato klasei.</p>
	<p>Gebės atlikti nesudėtingą tyrimą apie šeimos materialųjį paveldą.</p> <p>Pristatys šeimos paveldo istorijas klausytojams.</p>	<p>Žinos istorijas, susijusias su seniausiais giminės materialiojo paveldo objektais.</p>	<p>Šeimos ir giminės paveldas</p> <p>Moksleiviai susipažįsta su įvairiais daiktais, šeimos ir giminės palikimo pavyzdžiais, aiškinasi jų paskirtį ir reikšmę.</p> <p>Moksleiviai atranda savo šeimos ir giminės palikimą bei aprašo pasirinktą seną daiktą, remiasi savo tėvų ar kitų giminaičių informacija apie tyrinėjamą daiktą.</p>
	<p>Moksleiviai gebės lyginti technologinius pokyčius trijų kartų bėgyje.</p> <p>Paaškins, kokią įtaką technologijos daro</p>	<p>Suvoks, jog materialioji aplinka nuolat kinta.</p> <p>Žinos, kokiomis technologinėmis</p>	<p>Technologiniai pokyčiai</p> <p>Mokiniai, žvalgydamiesi savo artimiausioje aplinkoje (namai, gatvė, mokykla), įvardija dešimt technologinių išradimų. Atlikę užduotį, mokiniai klausia savo senelių ar kitų vyresnių giminaičių, kokius šių išradimų atitikmenis pastarieji naudojo savo jaunystėje, kaip gyvenimas klostėsi be šių inovacijų. Vėliau mokiniai bando sugalvoti ir nupiešti</p>

	<p>žmogaus gyvenimo būdui. Išsivaizduos, kokių inovacijų trūksta jų gyvenamajame laike.</p>	<p>sąlygomis gyveno vyresni šeimos nariai, kiek tai nulėmė skirtingą jų gyvenimo būdą, tapatybę.</p>	<p>išradimą, kuris pagerintų žmonių gyvenimą, bet dar nėra sugalvotas. Bendraklasiai spėlioja, koks tai išradimas. Kartu su mokytoju mokiniai diskutuoja apie technologijų įtaką mūsų gyvenimo kokybei, savijautai, žinioms.</p>
	<p>Laiko juostoje sugretins svarbiausius pasaulio, Lietuvos ir savo šeimos istorijos įvykius. Darys išvadas apie pasaulio ir Lietuvos istorijos įvykius, lėmusius šeimos istoriją.</p>	<p>Žinos reikšmingiausius savo šeimos istorijos įvykius, įvykusius XX a.</p>	<p>Laiko juosta Moksleiviai pildys XX a. laiko juostą, kurioje svarbiausius šeimos istorijos įvykius išdėstys šalia pateiktų reikšmingiausių Europos ir pasaulio istorijos įvykių.</p>
	<p>Žemėlapyje parodys svarbiausias lietuvių emigracijos kryptis. Aiškins lietuvių emigracijos priežastis remdamiesi savo surinkta informacija. Lietuvos ir pasaulio žemėlapyje parodys savo šeimos / giminės pasklidimo vietas.</p>	<p>Supras lietuvių pasaulio mastą ir įvairovę. Žinos svarbiausias emigracijos kryptis. Žinos svarbiausias emigracijos priežastis Žinos savo artimiausios giminės pasklidimo vietas.</p>	<p>Emigranto korta Remdamiesi vadovėliais, popieriniais ir elektroniniais žinynais, moksleiviai rengs „emigranto kortas“ ir jomis užpildys kontūrinį lietuvių pasaulio žemėlapi. Moksleiviai rengs savo giminės migracijos žemėlapi ir artimųjų „emigranto kortas“. Savo atradimus moksleiviai apibendrins klasėje pildydami bendrą didelį šeimų kilmės žemėlapi.</p>
	<p>Moksleiviai įvardins kelis lietuviybės bruožus, būdingus pasaulio lietuviams.</p>	<p>Žinos keletą pavyzdžių, kaip skirtingose pasaulio šalyse gyvenantys</p>	<p>Lietuvių pasaulio pakraščiuose Pasitelkę minčių lietuvių, moksleiviai išvardins savybes, jų manymu, būdingas lietuviams. Remdamiesi Lietuvių išsivijos instituto ekspedicijų į Lotynų Ameriką (Argentina, Brazilija, Urugvajų) vaizdo medžiagos fragmentais ir kitais</p>

	Moksleiviai lygins pasaulio lietuvių ir savo įsivaizdavimą apie lietuviybės bruožus.	lietuviai supranta lietuviybę.	siužetais, mokiniai rengs „lietuvišką medį“, kurį pildys „lapais“ – vaizdo siužetuose ir savo diskusijose išsakytomis mintimis, kokie bruožai (tradicijos, vertybės ir pan.) padeda jaustis lietuviu. Diskutuodami tarpusavyje, moksleiviai palygins išgirstas nuomones su savo įsivaizdavimais.
	Darys išvadas apie tai, su kokiais iššūkiais susiduria emigrantai. Gebės lyginti išvykusiųjų ir žmonių, kurių artimi šeimos nariai išvyko svetur, problemas.	Žinos kai kurias specifines Lietuvos egzilio literatūroje nagrinėjamas problemas.	Įsišaknijimo patirtys Mokiniai skaitys lietuvių išeivijos literatūros ištraukos, kuriose atsispindi ir jiems aktualūs emigracinio gyvenimo momentai (pvz., Kazio Almeno „Anuomet“). Susipažinę su literatūrine medžiaga bei mokytojo pateikta informacija, dirbdami grupėse mokiniai bandys empatiškai pasvarstyti, kokie iššūkiai kyla patenkant į naują kultūrinę terpę: kokios problemos gali laukti patekus į mokyklą, kurioje kalbama nesuprantama kalba? Kokie iššūkiai kyla randant ieškant naujų draugų? Kaip susitaikyti su tėvynės ilgesiu?) Moksleivių grupės pristato savo pamąstymus ar jau įgytas prieš klasę.
	Apibendrins šeimos narių pateiktą informaciją. Paruoš nesudėtingą savo šeimos genealoginį medį. Klasės draugams papasakos apie savo šeimos narių kilmę.	Žinos šeimos narių giminystės ryšius ir jų vaizdavimo genealoginiame medyje principus.	Mano šeimos genealogija Remdamiesi mokytojo nurodymais ir informacija, gauta iš šeimos narių, mokiniai rengs savo šeimos genealoginį medį. Moksleiviai pristato savo atradimus vienas kitam ruošdami ir žaisdami žaidimą „Ką žinai apie...“.

8. Vertinimas

Mokinius vertinti rekomenduojama neformaliai. Daug dėmesio turėtų būti skiriama formuojamajam vertinimui, pabrėžiant sėkmingas mokinių veiklas. Formuojamasis vertinimas turėtų padėti kurti aplinką, grįstą pasitikėjimu, palankią kūrybai, dalijimuisi šeimos ir giminės istorijomis.

Aukštesniesiems mokymosi pasiekimams būdingas mokinio savarankiškas ir tikslingas vadovavimasis programoje apibrėžtomis nuostatomis, tiksliai ir korektiškai žinių ir supratimo raiška, savarankiškas gebėjimų taikymas. Pagrindiniam pasiekimų lygiui būdingos nuostatos, kurias kartkartėmis

sustiprina aplinkinių raginimai, žinių ir supratimo raiškai būdingi pavieniai, nesunkiai ištaisomi netikslumai, gebėjimų realizacijai kartkartėmis reikalinga mokytojo pagalba. Patenkinamąjį ugdymosi pasiekimų lygmenį nusako dažnas ir reikšmingas mokytojo įsitraukimas į mokinio veiklas, mokinio savarankiškumo, asmeninės iniciatyvos, žinių, supratimo ir gebėjimų stoka.